

Irodalmi időutazás: iskola- és színházkultúra a hajdani és mai Erdélyben

Iskola- és színházkultúra Erdélyben (XVII–XXI. század). Interdiszciplináris egyetemi műhelyhét, Kolozsvár, 2022. október 17–23. Előadók, szervezők: Dr. Bartha Katalin Ágnes, Dr. Czégényi Dóra, Dr. Egyed Emese, Dr. Farmati Anna, Dr. Gábor Csilla, Dr. habil. Medgyesy. S. Norbert, Dr. habil. Vik János, Dr. Jonica Xénia, Dr. Tar Gabriella-Nóra programfelelős.

A kolozsvári magyar nyelvű felsőoktatás 150. évfordulója alkalmából szervezett jubileumi programsorozat keretein belül 2022. október 17–23. között Kolozsváron szervezték meg a Babeş–Bolyai Tudományegyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem *Iskola- és színházkultúra Erdélyben (XVII–XXI. század)* című interdiszciplináris közös egyetemi műhelyhétét. Ennek keretében a BBTE Bölcsészettudományi Karának épületében, a hajdani Marianum dísztermében október 21-én különös múltbéli misztériumjátéknak lehettek tanúi a jelenlevők. A 18. századi csíksomlyói szindarab időben és térben is nagy utat járva érkezett Kolozsvárra, hiszen a Boldog Özséb Szintársulat (BÖSZK) Budapestről indult el vendéjátékával. A *Bűnök és erények vetélkedése, avagy az Irgalmasság győzelme* címet viselő drámaelőadás eredeti szépségben megszólaló szöveggel és dallamokkal, Godena Albert rendezésében, állította színpadra az üdvösségtörténet legmeghatározóbb mozzanatait. A világ teremtése, a Sátán bukása, Ádám és Éva kezdeti bűnbeesése mellett a fő bűnök közül a Góg, a Fösvénység, a Harag és a Torkosság, az erények közül pedig az Alázat, a Türelem és a Mértéktartás küzdött egymással és illeszkedett bele a Megváltó kétezzer évvel ezelőtti kereszthalálát bemutató jelenetekbe.

A darab különlegessége, egyedisége és meghatározó történeti értéke nem pusztán a korabeli szövegek és dallamvilág megőrzésében keresendő – ezek egyébként részint különleges kihívás elé állítják a szereplőket, részint azonnal visszarepítik a közönséget az időben. Unikális az a megközelítés is, amely Ádám és Éva bűnbeesésétől kezdve Jézus Krisztus megváltó kereszthaláláig a fő bűnök és erények küzdelmét is megjeleníti az emberi lélekért. A lírai szépségű Péter- és Mária-siralom ugyanakkor

kifejezi az esendőséggel és az állandó útkereséssel járó egyetemes emberi nehézségeket is.

A jeleneteken átívelő, a szenvedéstörténetet átjáró folytonos feszültség, küzdelem a jó és a rossz között vezet el a kereszthalált halt Krisztus mellett Dolor (Fájdalom) és Amor (isteni Szeretet) dialógusában addig a megdöbbenő végkövetkeztetésig, hogy a kínszenvedés oka és értelme az Isten-ember, Jézus Krisztus ember iránti szeretete. Ez a megállapítás – Mária fiától való megénekelt elszakadását és Krisztus latrok közötti halálát követően – elemi erővel ragadja magával (ma is) a dráma közönségét. Az üdvösségtörténet érzelmi hullámai mellett az előadás megmutatja azt a már a 18. században tetten érhető komplex, bonyolult és szimbolikus jellemzőkkel mélyen átítatott társadalmi gondolkodást, amelynek megléte, felismerése az erőszakos halál és fizikai elmúlás körülményein túl sokszorosan nagyobb megdöbbenést okoz(hat) a nézőben. A kétezzer évvel ezelőtti istenemeri szenvedéstörténet 250–300 évvel ezelőtti, csíksomlyói – mai szemmel is modern! – széles körű értelmezése: ez vezet(ett) katarzishoz.

A drámaelőadásokon túl is a műhelyhét témakörét Erdély 17–18. századi iskola- és művelődéstörténete, barokk kori színház- és drámakincse határozta meg, különös tekintettel a korabeli ferences misztériumjátékok, illetve a népének és az archaikus népi imádság műfaji hagyományára és mindezek szerves kapcsolatára. A műhelyhét lényeges vonásaként e műfajok egy-egy kiváló szövegét és dallamát megelevenítve vizsgálták a résztvevők, hogy napjaink ünneplésében és közoktatásában ezek helye miként lehetne megtalálható. A szakmai program ötletgazdája, Tar Gabriella-Nóra germanista, színház- és drámatörténész kezdeményezésére a BBTE BTK-n belül a

Godena Albert (1980) – történész, PhD, egyetemi óraadó, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, *godena.albert@gmail.com*

Thália Helyi Élete Egyetemi Színpad (THÉ), a Német Nyelvi és Irodalomtudományi Intézet, a Magyar Irodalomtudományi Intézet és a Magyar Néprajz és Antropológiai Intézet adott otthont a képzésnek. Társszervezőként a BBTE Római Katolikus Teológia Kara működött közre Vik János teológus, habilitált egyetemi docens irányításával. Ehhez csatlakozott a BBTE Színház és Film Kara Bartha Katalin Ágnes színháztörténész, dékánhelyettes vezetésével.

A műhelyhét nyitányaként a *Régi Magyar Drámai Emlékek. Ferences iskoladrámák 2–3.* kötetét Gábor Csilla irodalomtörténész professzor mutatta be az Egyed Emese irodalomtörténész által vezetett estén. Az Erdélyi Múzeum-Egyesülettel közösen szervezett könyvpremiert számos rendhagyó és értékes esemény követte. Medgyesy-Schmikli Norbert művelődés-történész, habilitált egyetemi docens, a PPKE BTK Történelemelméleti Tanszékének és a Boldog Özséb Szintársulatának vezetője szakmai előadások mellett – például Farmati Anna irodalomtörténész, egyetemi docens előadása keretében (*Himnuszok és szekvenciák a középkori magyarországi irodalomban*, „Énekelt történelem”) – budapesti tanítványaival és a kolozsvári bölcsész és teológus hallgatókkal interaktív, énekelt

forráselemzést, valamint a színház szakos hallgatókkal előadás-értelmezést és közös csíksomlyói passiójáték-felolvasást tartott. Tar Gabriella-Nóra egyetemi docens *Német kultúrtörténet a középkortól napjainkig* című tantárgyának keretén belül az oktatók a *Begriff und Quellen des Schultheaters in Ungarn (1532–1800)* című előadásban tisztázták az újkori Erdély etnikai és felekezeti viszonyait. Nagy érdeklődésre tartott számot a hungarológia, germanisztika, néprajz, teológia és színház szakos hallgatókkal és oktatókkal a kolozsvári piarista kegytemplomban megtartott Énekek, ünnepek, színházi jellegű rendezvények a XVII–XVIII. századi magyarországi iskolakultúrában (Misztérium-ábrázolás Csíksomlyón) című elemző foglalkozás, melyet Medgyesy S. Norbert vezetésével Czegényi Dóra néprajzkutató, a BBTE BTK dékánhelyettese és Vik János nyitottak meg. A program részeként Raul Ciosescu művészettörténész Kolozsvár nevezetességeit, Jonica Xénia történész pedig a ferences kolostor és levéltár forrásérdekességeit mutatta be. A műhelyhetet tanulmányi kirándulás zárta Gyulafehérvárott.

Godena Albert